

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 25.

V Ljubljani, 23. rženega cveta 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglas in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/2 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Obravnava šol. zamud v konjiškem okraju. — Naš denarni zavod. — Učiteljstvo in ljudska izobrazba. — Pisarna za zdravljenje naših bolnih, stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer. — Pobjimo ga! Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Pouk o gospodinjstvu v ponavljalni šoli. — Inserati.

Tovariši in tovarišice! Pripravljajte se na XVII. glavno skupščino naše „Zaveze“ v Pulju dne 13., 14. in 15. avgusta t. l.!

Obravnava šol. zamud v konjiškem okraju.

Velikanska mizerija je vladala leta in leta sem v obravnavanju šolskih zamud. Prerivanje iz rame na ramo, šepasti Amtsschimmel, prevelika popustljivost so bili pritirali šolski obisk do prave ironije!

Šolski voditelji in učitelji so kleli sv. Birokracija, prosili okrajni šolski svet, lamentirali po časnikih, da bi se jih bil kamen usmilil, a šimel je šepal in šepal prav po nadušljivo. Slavna gospoda, da je sorazmerno z obiskom padla tudi višina učnih uspehov, je seveda znana stvar. Težko nam je bilo, ker je bilo ljudstvo na ta način tirano v nevednost, a še huje nas je bolelo, ker so šolske oblasti od najnižje do najvišje inštanca vso krivdo in odgovornost valile na nas.

Napravili smo obupen naskok! Obrnili smo se v posebni spomenici direktno na okrajni šolski svet s prošnjo, da odpomore tem naravnost škandaloznim razmeram ali nas pa razbremeni vsake odgovornosti z ozirom na napredek šole.

To je pomagalo.

Postavili so nalašč v to svrhu referenta, ki bode obravnaval zamude točno in natančno, in edinole zamude, ne pa razen drugih, po mnenju oblasti še važnejših poslov tudi še zamude. V zaslugo pa moramo šteti okr. šol. svetu, da je za referenta izbral učitelja, zakaj to nam je porok, da je vsa stvar v popolnoma dobrih rokah in v novem tiru. Le učitelj ve, kako se naj prime to ali ono zanikrno stranko, on zna upoštevati težnje prizadetih, je li so opravičene ali ne. Komaj poteka tretji mesec, kar so uvedli to naredbo, in že vse učiteljstvo z radostjo konstatuje, da je tozadevno uradovanje sedaj popolnoma dru-

gačno. Brzo reševanje zamud in kar najhitrejša izvršitev kazni sta odmah pošegetale renitentne stranke, da so se zopet spomnile, da še eksistira za njihove otroke — šola. Menimo pa tudi, da okraj. šol. svet borih par kronic*), ki jih žrtvuje dobri stvari, pač v očigled veliki koristi napredku na šolskem polju, prav lahko utrpi.

Želimo samo, da bi tudi vsi drugi okr. šol. sveti posnemali ta zgled in nastavili za referenta učitelja, ki bo vodil vso stvar vestno, brzo in sigurno — v korist šolstva.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca velikega travna 1905 K 82.123.73.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Učiteljstvo in ljudska izobrazba.

Poroča Anton Mervlč, učitelj v Povirju.

Po vsi Slovenji je rabučal silen vihar. Najmogočnejša drevesa, najmočnejše stavbe morajo kloniti njegovi titanski moči. Seveda si ne smemo predstavljati tega viharja preveč realno. Vzdignimo se le v duhu v idealne višine, ki se v njih tako rada giblje uboga učiteljska para. Odkod pa ta vihar? Po slovenskih pokrajinah so se našli možje ki jim je baje pri srcu omika in napredek preprostega ljudstva. Ustanovila so se društva za povzdigo duševnega nivoa preprostih ljudi; programi so gotovo sestavljeni, ki se bo po njih vršilo to prevažno delo in pri nas je završalo kot v mravljišču, če dregnemo vanje s palico.

Jako lepo in hvalevredno je to delo, toda kdo naj ga izvršuje. »Vsak zavedni Slovenec«, je lakoničen odgovor na to.

*) Po 30 K mesečno.

V vseh mogočih tonih z najbolj dovršenim nijansiranjem se glase vabila na sodelovanje. Tudi učiteljstvo je deležno, in sicer v prvi vrsti, teh vabil. Kaj pa bi ne? Ono, pionir vse omike, pa bi ne pomagalo graditi jezca proti nevednosti, bi ne zidalo stavbe napredka in omike lastnemu narodu?!

Pri tem pa se mi nehote usiljujejo nekateri pomisleki, nekatera dejstva mi vstajajo v spominu, ki jih ne more prezreti nihče, ki le malo opazuje naše životarjenje.

Gotovo ni med nami nobenega, ki bi ne bil vnet za prosveto teptanega našega rodu. Toda to ni morda le zabavno, lahko delo; to delo zahteva mnogo časa, truda ter samozatajevanja.

Učiteljstvo je žalibog še vedno podobno tistemu živinčetu, ki je omagovalo pod težo bremena, gospodar pa mu je vendar nakladal vedno več na izmučena pleča. Hrvaški rek pa pravi: Svaka sila do vremena«, in tako bo nekoč tudi z nami in z našo navidez nedosežno potrpežljivostjo.

Najlažje premotrimo vse ovire in težave, ki nas zadevajo v tem prehvaležnem poslu, če si ogledamo nekoliko pomen in vpliv društev, ki se ravnokar ustanavljajo tako pridno, da zajeze nevednost in duševno omejenost večine našega naroda. Vsakdo pa, ki le mimogrede nekoliko pogleda v naše politične organe z njihovimi sateliti in trabanti, da se izrazim nekoliko astronomski, je gotovo že čital slavospeve tem kulturnim središčem in njih blagodejnemu vplivu na vse javno narodno življenje.

Nujne potrebe ustanovljenja jezca, ki bi odvrnil naš narod od pogubonosnega brezbrizja za kulturne pridobitve, ne more zanikati nihče. Izobraževalna društva omejujejo med drugim jako uspešno pijančevanje. Toda od priznanja do uresničenja je vselej dolga in trnjeva pot. Boriti se je namreč pri tem z najrazličnejšimi zajedanci, ki pijejo kri in uničujejo žilavost našemu narodu, kakor se godi tudi drugim kulturnejšim narodom.

Pri vsakem delu, vsakem delovanju, sploh pri vsem, kar počne, mora imeti človek pred seboj jasno načrtano pot, po kateri mu je hoditi, da dožene najlažje in najgotovejše svoj namen. Znan mu mora biti določen smoter, zaradi katerega je pričel delovati. Pustiti pa ne sme slednjič v nemar niti ovir in težav, ki ga čakajo pri tem važnem opravilu. Če vse to natanko premisli, če vse te okoliščine upošteva, potem šele nekaj dožene. Če pa pusti to v nemar, potem je ves trud, vse delo zaman. Vse mu izpodleti, in uresniči se nad njim pregovor: »Brez glave storjeno, gotovo skaženo.

Koliko bolj moramo biti pripravljeni na vse mogoče okoliščine, koliko bolj moramo paziti na sredstva in pripomočke, ki nam olajšajo delo v dosego končnega smotra, če mislimo postati uspešno delujoči delavci na polju omike, na polju narodnega prebujenja iz duševne onemoglosti? Kakšno tvarino podajamo ljudstvu? Kje začnimo? Kako sprejme ljudstvo naše prizadevanje za povzdigo svoje omike? Do kam pridemo s tem? I. t. d. i. t. d. Ta vprašanja nam silijo v glavo, vse to moramo premotriti, drugače nam vse izpodleti in naš trud je podoben Sisifovemu delu. Naše razumništvo in naša glasila javnega mnenja pa se po mojem prepričanju jako malo ozirajo na vse te važne točke, okolo katerih bi se moralo sukati to delovanje kakor zemlja okolo svoje osi. Dnevno pa nas prepričujejo uredništva najrazličnejših časopisov o zavednosti in dušnem prebujenju njih somišljenikov, ki je baje velikanska. Če bi bilo res le polovica tega, kar nam poročajo listi, bi ljudje res zajemali ponujano jim modrost kar z vedrom. Potem

šele bi izgubila gornja vprašanja mnogo svojega pomena. Vse bi šlo kot namazano. Človek bi ne izgubljal mnogo časa s tem in vse bi delal v svojo zabavo in razvedrilo. Le en pogled po naši ožji domovini pa nas prepriča, da so vse navedene trditve o duševnem razpoloženju in o zavednosti preprostega ljudstva le iluzije, prazna fata morgana, ki vara potnika v vroči puščavi.

Že v prirodi dobimo drastičnih zgledov, ki potrjujejo moje ravnokar navedeno mnenje. Miren vrelec naraste po nalivu v deroč hudournik. Človek meni, da bo vsega konec, kar pride v njegovo območje. Nekaj časa divja, kmalu pa mu pomanjkovanje vode odvzame vso moč, in otroci se zopet igrajo ob njegovi kristalno čisti gladini. Kako trepeče človek pri pogledu na razburkano morje? Silni valovi hočejo vse pokončati. Čez malo ur pa se smehlja neizmerna morska ravan brez vsakršnega valčka v zlatih solnčnih žarkih. Isto vidimo pri ljudeh. Koliko lepih idej se je že porodilo v človeških možganih. Ogromno je bilo navdušenje pri njih rojstvu. Čez nekaj časa pa je vse minilo. Kje tiči vzrok? Ko je ideja bruhnila na dan, je bilo ljudstvo nezrelo zanjo, ali pa ni imela določnega smotra ali kaj drugega. Stavba je bila na peščeni podlagi in voda jo je odnesla, preden jo je podrl veter.

Poglejmo le nekoliko natančnejše naše dobro, verno ljudstvo po kmetih! V vsakdanjem težkem boju za obstanek je postalo popolnoma apatično za vse, česar ne more pregledati do dna. Če namerjamo ustanoviti kje čitalnico ali podobno kulturno središče, vlada v začetku res živahna delavnost in veliko navdušenje za stvar. Ko se društvo ustanovi, gre v začetku kakor namazano. Kmalu pa se ljudstvo naveliča tega, in omiki posvečeni hrami se polagoma praznijo. Kje tiči vzrok tej prikazni? Nekateri se naveličajo, ker se jim ne more ustreči popolnoma po njihovi želji. Drugi zopet bi imeli radi nasprotno, in če ni predsednik res kreпка, odločna oseba železne vztrajnosti, propade kmalu vse. Zatorej naj ima vsakdo pred ustanovitvijo kakšnega društva jasno načrtan smoter pred seboj. Izbrati je obliko izobraževališča, ker vsak kraj ima druge potrebe; v vsaki vasi so druge okolnosti. V nekaterih krajih uspeva čitalnica, drugod zraven iste tudi pevsko društvo, zopet pod drugim meridijanom ljudska kužnica. Če pa hoče kdo spoznati ljudski značaj, ta se mora res truditi; opazovati mora običaje in ljudsko mnenje, kar pa ni posebno lahko delo. Marsikdo utegne tukaj ugovarjati. Rekel bo gotovo: Saj učitelj prav lahko spozna odrasle ljudi v svojem šolskem okrožju, ker ima vendar z njim mnogokrat opraviti. Toda o tem nekoliko pozneje. Sicer spravi vsaka novotarija ljudi iz ravnotežja, toda za koliko časa? — To nam kažejo primeri z viharjem, hudournikom in morjem.

Drug mnogo važnejši činitelj pri tem idealnokrasmem opravilu pa je finančne narave. Kogar bojkotira finančni minister (kot. n. pr. učitelja) — ta že ve, kaj se pravi imeti pajke v žepih, čeprav pravi sv. pismo: »Ne skrbite, kaj boste jedli, kaj bošče pili...«

Kakor se ne more pridobiti brez denarja niti enega atoma najmanj vredne tvarine, tako je tudi z omiko in napredkom. Kakor dajemo za telesne potrebe mnogo denarja, tako zahteva tudi dušna hrana mnogo cvenka. Čital bi že marsikdo in sicer prav rad, toda denarja ni za knjige. Na kršnem Krasu poznamo mi kakor tudi ubogo kmetiško ljudstvo, kaj je denarna suša. Zato ne meče ljudstvo denarja proč za reči, ki nima zanje nikakršnega smisla.

(Dalje.)